

בטעם החשש להראות סכינו לחכם ביו"ט לרש"י ולרמב"ם

אליעזר דיינה, ediena@torontotorah.com

א. עיין רש"י כאן ובעמוד הקודם ד"ה אבל משיאה וד"ה משחזת של

ב. חידושי הרשב"א דף כח עמוד א

מתני' אין משחזין את הסכין ב"ט. איכא למידק היאך שנו הא דהשחזה גבי אין נמנין וחלק בין אין נמנין ובין לא יאמר אדם לטבח שהן בענין אחד בחלוקת הבהמה ושנה באמצע אין משחזין את הסכין, ונ"ל דלפי שאמר חבורה אחת שבאו למנות על הבהמה שאסור להם לפסוק דמים שנה גם כן שאם באו לשחטה שלא ישחזו את הסכין במשחזות ואח"כ שנה במי שיקח מן הטבח מה שמותר לו ומה שאסור לו.

ג. ים של שלמה כאן

וכ' בהגה"ת אשיר"י (סימן י"ב) בשם א"ז (ח"ב סימן שנ"ז) דמפרש"י משמע, דוקא העשוי למכור בשר באיטליז, אסור להראות סכיניו ביו"ט, דאושא מילתא, דנראה כרוצה למכור בשר באיטליז ודבר זה אסור, אבל לשאר בני אדם מותר להראות סכיניו לחכם ע"כ.

ד. עבודת הקודש להרשב"א שער ב אות כג

אין מראין סכין לחכם ביום טוב, לפי שנראה כמעשה חול כטבח שרוצה למכור בשר באיטליז. ותלמיד חכם רואה לעצמו בביתו ומשאילה לאחרים.

ה. מאירי כאן

ומכאן אני אומר שבזמן הזה שהחכמים מצויין בבתיהם מותר להראות סכין לחכם ולואי

ו. רמב"ם הלכות יו"ט פרק ד הלכה ט

אין משחזין את הסכין במשחזת שלה אבל מחדדה על גבי העץ או על גבי חרש או אבן ואין מורים דבר זה לרבים כדי שלא יבאו לחדדה במשחזת, במה דברים אמורים בשיכולה לחתוך בדוחק או שנפגמה, אבל אם אינה יכולה לחתוך כלל אין משחזין אותה אפילו על העץ שמא יבא להשחזתה במשחזת, ומפני זה אסרו להראות סכין לחכם ביום טוב שמא תהיה פגומה ויאמר לו אסור לשחוט בה משום פגימתה וילך ויחדדנה במשחזת, וחכם שראה הסכין לעצמו הרי זה משאילה לעם הארץ.

ז. בית יוסף סימן תקט

ואיכא למידק דמשמע הכא דהרי"ף והרמב"ם סברי דהלכה כרבי יהודה במכשירין ואילו מההיא דשפוד שנרצף משמע דהרמב"ם סבר לית הלכתא כרבי יהודה וצריך לומר דאף על גב דמדאורייתא שרי כרבי יהודה רבנן אסרוהו לפי שאין צורך אוכל נפש כל כך שהרי יכול לתחוב בו הבשר אף על פי שהוא עקום אי נמי אפשר לצלותה על גבי הגחלים: ודעת הרב המגיד דלרי"ף והרמב"ם לית הלכתא כרבי יהודה בשום מכשירין

ח. מאירי כאן

אין עם הארץ רשאי להראות סכין לחכם ביו"ט וכן אין תלמיד חכם רשאי לבדקו לעם הארץ וטעם האיסור נחלקו בו מפרשים והוא שגדולי המחברים פי' הטעם שמא תמצא פגומה ויאסור לו לשחוט בה ויבא להשחזתה וראיה אצלי בפירוש דבר זה הלמד מענינו וגדולי הרבנים פי' מפני שהוא הרעשה ואוושא מילתא שהדבר דומה כרוצה לשחוט למכור באיטליז והרי הוא כמעשה חול

ט. מגיד משנה כאן

ויש מי שהקשה על טעם רבינו שנראה ממנו שלא נאסר אלא לעם הארץ ובגמרא נזכר סתם. ואין זו קושיא שכיון שהזכירו שתלמיד חכם רואה לעצמו ומשאילה ממילא שלא אסרו אלא לראות לע"ה. וטעמו נראה עיקר שלפי שהטעם הוא מפני איסור ההשחזה הותר לחכם לראותה ולהשאילה

י. הערות הרב אלישיב כאן

וצ"ל לדידיה דא"צ לחוש בסתמא דיראה שסכיניו אינו ראוי ויתקנה ביו"ט, ורק בע"ה שהלך להראותו לחכם מרחק רב חיישינן שיתקנו ביו"ט כדי שלא תהיה הליכתו לשוא

יא. לחם משנה כאן

ומפני זה אסרו להראות סכין וכו'. כתב ה"ה שהקשו על דברי רבינו ז"ל שלפי טעמו לא נאסר להראות אלא לעם הארץ שמא ישחזנה כשיתיר לו החכם אבל ת"ח שלא יבא להשחזו לא ואם כן היה לו לחלק בגמרא. וקשה דא"כ לעיל בפ' שני שכתב רבינו ז"ל לפיכך אסרו לראות מומי קדשים גזרה שמא יתירם החכם וכו' אמאי לא הקשו שם דלפי טעם זה אינו אסור להראות הבכור לחכם אלא לעם הארץ מפני שכשיתיר לו החכם יבא וישחוט אבל ת"ח שלא ישחוט לא דומיא דהכא. וא"כ אמאי לא חלקו שם בגמרא בין ת"ח לעם הארץ ושם ליכא לתרץ כמו שתירץ כאן ה"ה ז"ל דסמך על מה שאמר שתלמיד חכם רואה לעצמו וכו' וא"כ תפול שם הקושיא בלי תירוץ. ועוד אני תמה על עיקר קושיא זו דא"כ בכל הגזרות שגזרו חכמים אמאי לא חילקו בין ת"ח לעם הארץ כמו לעיל בפרק ראשון שגזרו על כל ביצה שנולדה ביו"ט בטלטול ובאכילה שלא יבא לטלטל ולאכול ביצה שנולדה בשבת אחר יו"ט דהתניח לעם הארץ שיבוא לאכול אבל ת"ח לא אתי למטעי וכן בכל הגזרות דומות לזו אלא ודאי דחכמים לא חלקו בין עם הארץ לת"ח שהגזרה היא כוללת וא"כ מה זה שהקשו על רבינו ז"ל כאן. וי"ל דודאי אע"פ שבכל המקומות רצו חכמים שהגזירה תהיה כוללת כאן ע"כ הקלו שלא רצו שתהיה הגזרה כוללת מפני שאמרו ות"ח רואה לעצמו ומשאילה לעם הארץ משמע דלא רצו שהגזרה תהיה כוללת א"כ מפני כן הקשו דהיה להם לחלק כאן בין עם הארץ לת"ח אבל בשאר המקומות כמו בכור או ביצה לא. עוד אפשר דבכל המקומות גזרינן אפי' בת"ח שיוורה לעצמו היתר ויבא וישחוט בו ביום או בביצה שיאכל אפילו שיהיה יו"ט אחר השבת משום דאי אפשר בלאו הכי אבל הכא אין לגזור ת"ח על כך כיון דאפשר להשחזו במשחזות של עץ הא אית תיקון ולא שביק היתרא ואכיל איסורא. וא"ת לדעת בעל הלכות שפי' שמא יצא חוץ לתחום אמאי לא חילקו בין ת"ח לע"ה דת"ח לא יצא. וי"ל דאפילו ת"ח יצא שלא לדעת וכן מבואר בדברי הר"ן ז"ל בפירושו ההלכות. ומ"ש ה"ה ז"ל לפי שהטעם הוא מפני איסור השחזה כלומר דלרש"י כיון דטעמא הוי משום דמחזי כעובדין דחול אפי' שהחכם רואה ומשאילה לאחרים מ"מ דמי לעובדין דחול אבל לטעמו אתי שפיר:

יב. רבי עקיבא איגר כאן

מהו להראות סכין וכו' ורבנן אסרי, ברמב"ם פ"ד ה"ט ומפני זה אסרו להראות סכין לחכם ביו"ט שמא תהי' פגומה ויאמר לו אסור לשחוט בה משום פגמתה וילך ויחזדנה וכו', וק' לי אף דיזהר ולא ישחזנו מ"מ עבר בטלטול מוקצה, דסכין של שחיטה שפגום לא חזי כלום, וצ"ע. ובעיקר היסוד דמשמע דטבח שראה לעצמו הסכין קודם יו"ט, דאסור להראות סכינו ביו"ט לחכם, (דצריך להראות מפני כבודו של חכם וכן הוא להדיא בלבוש) מטעם שמא ימצא פגום וישחזנו, הא מדינא מותר לאכול הבשר בלא ראיית חכם, והחכם רשאי למחול על כבודו, א"כ לענין טריפות מחזקינן לוודאי שאחר בדיקת טבח אין בו פגימה א"כ איך שייך שמא ימצא פגום כיון דמחזקי' לוודאי שאין בו פגימה א"כ בוודאי לא ימצא החכם פגימה, וצע"ג.

יג. רמב"ם הלכות שחיטה פרק א הלכה כו

כל טבח שלא בדק הסכין שלו ששוחט בה לפני חכם ושחט בה לעצמו בודקין אותה, אם נמצאת יפה ובודקה מנדין אותו לפי שיסמוך על עצמו פעם אחרת ותהיה פגומה וישחוט בה, ואם נמצאת פגומה מעבירין אותו ומנדין אותו ומכריזין על כל בשר ששחט שהוא טרפה.

יד. לחם משנה שם

ומה שנתן טעם לפי שסומך על עצמו פעם אחרת וכו' קשה דלמה נתן הטעם שלא הוזכר בגמרא דהא שם בגמרא (דף י': י"ז): אמרו בשם רבי יוחנן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם וא"כ מה שמנדין אותו הוא מפני שזולזל בכבוד החכם דמנדין על כבודו וכן פירש"י ז"ל. ונראה דס"ל דמשום כך טעמא לחודיה לא מנדין אותו דכי אמרו שם מנדין לכבוד הרב הוא היכא דביזהו בדברים ואינו מפני שלא הראה סכינו לחכם כיון שנמצאת יפה אין זה זלזול שראוי לנדונו על כך לכך נתן טעם שמא יסמוך על עצמו פעם אחרת וכו' והשתא מנדין ליה מהנך תרי טעמי.

טו. פסקי תשובות סימן תקט סעיף ה

וכיון שאסור להורות, אסור לאדם היודע ההלכה לתקן מכשירי או"נ לפני אחרים, כי ע"י שיראו שעושה כן הרי הוא כהוראה להם שמותר לעשות כן, ואם יוכל להשתמט מהם כגון שמשחזו הסכין (ע"ג עץ או אבן או ע"ג חברתה אבל במשחזות שלה בכ"ע אסור) ואומר שמעביר רק השמנונית וכדו', מותר. ולפני תלמידי חכמים היודעים ההלכה מותר בכל ענין, ויש אומרים שגם יחיד לעצמו היודע ההלכה אין לו להתיר לתקן מכשירי או"נ אלא בשעת הדחק. ומותר ללמד הדין דרך לימוד, ולא דרך הוראה כתשובה לשאלה, כשם שהתירו לכתוב הדין בספרים, אבל הבא לשאול אין אומרים לו "הלכה ואין מורין כן" אלא מרמזים לו שכן הוא ואין אומרים לו איסור ברור, ואם אין יכול לרמז לו, יאמר לו שאסור לעשות כן, ויש המסתפקים אם מותר לענות "עיינין שו"ע סימן פלוני או בספר פלוני" ושם יראה שכתוב שהלכה ואין מורין כן.